

27–30. juuni

Selle raamatu eelnevatel lehekülgedel on öeldud palju (liigagi palju, nagu ütleb arvatavasti nii mõnigi lugeja) kriitilisi märkusi 1941. aasta Punaarmee kohta. Tõe huvides on aeg öelda ka seda, et vastane oli väga tugev ja sellega toimetulek ei olnud sel ajal jõukohane ka ühelegi teisele armeele.

Wehrmachti tugevus ei peitunud muidugi mitte „mitmekordses arvulises ülekaalus“, mida polnud olemas, mitte müstilises „ootamatus kallaletungis“ ega ka mitte viletsate saksa tankettide „tehnilises üleolekus“.

See jõud oli muus: kõigi jaoks üldises – kindralist reameheni – võidukindluses, uskumuses, et nad on üle igast vaenlasest, väejuhatuse kõikumatus kindluses ja vägede visaduses.

Tuleb konstateerida, et nõukogude tankikiilu läbimurre Wehrmachti peamise löögigrupeeringu tagalasse ei kutsunud saksa kindralites esile vähimatki peataolekut. **Paanilist hüüet: „meid piiratakse ümber“ – ei kostnudki.** Mitte ükski Wehrmachti tankidiviis ei katkestanud tunnikski oma pidevat ida suunas edasi-liikumist.

Olles Dubno juures olevast lõksust välja murdnud, hõivas 11.TD juba 27. juunil Ostrogi, forsseeris Gorõni jõe ja liikus otse maanteed mööda Šepetovka suunas – Paremkalda-Ukraina tähtsaima raudteesõlme poole. Wehrmachti 3.tankikorpuse diviisid (13.TD, 14.TD ja 25.MD) arendasid pealetungi Dubnost loode suunas, vallutasid 28. juuni õhtuks Rovno ning jõudsid juba järgmisel päeval Gorõni jõe äärde Goša-Tutšini vööndis.

Samal ajal tõmbas saksa väejuhatust kiiremas korras rinde teistest lõikudest Dubno juurde (nõukogude tankide läbimurde lokaliseerimiseks) neli jalaväediviisi (11., 44., 57. ja 75.JD), samuti ka osa 48.tankikorpuse 16.TD ja 16.MD jõududest.

Sulgudes märgime, et juba saksa jalaväe sõja viiendal-kuuendal päeval Dubno juurde (120 km riigipiirist) ilmunise fakt annab tunnistust, et mingit nõukogude vägede „raevukat vastupanu“ ei olnud tegelikult olemas. Jala kõndiva jalaväe jaoks on 20 km päevas marsitempo, kusjuures veel forsseeritud marsi. Näiteks määrati 1939. aasta oktoobris just sealsamas okupeeritud Ida-Poola territooriumil nõukogude ja saksa vägede kooskõlastatud uuele riigipiirile viimisel marsikolonnide tempoks just 20 km päevas. Teiste sõnadega – saksa jalaväel polnud sellise liikumistempo juures (20 km päevas) üldsegi aega sõdimiseks.

Saksa vägede liikuvusele, saksa kindralite otsuste kiirusele ja järjekindlusele tuli vastu seada nõukogude staapide mitte väiksem operatiivsus. Kahjuks oli selline ülesanne 1941. aasta suvel Punaarmee juhtkonnale täiesti ülejõukäiv ning tuleb kahjutundega konstateerida, et selline hinnang kehtis ka parimatest parimate suhtes, isegi nende suhtes, kes oma isikliku mehisuse ja eneseohverdusega on ära teeninud järeltulijate igavese tänu.

Hõivates ööl vastu 28. juunit Dubno, jäi Popeli grupp paigale ja asus organiseerima ringkaitset, tegemata ühtegi katset edu arendada. Mitte vaenlase tegevus, vaid just meie väejuhatuse ekslik otsus peatas tankikiilu edasitungi vaenlase löögigrupeeringu tagalasse. Oma memuaarides N.K.Popel just niimoodi kirjutabki:

„...siin ta on, vaenlase käest tagasivallutatud linn. Võitlejad jalutavad tänavatel, vaatavad maju, uurivad mürsuauke tankisoomuses, lõõbivad keldritest väljaroninud „pannadega“...Saksa lennuväge pole näha. Rinne on tont teab kus, isegi kanonaadi pole kuulda. Mingist kaitsest ei mõtle keegi! Tuleb jagu saada sellest muretust võidujoovastusest... Poliitöötajad, komandörid, kommunistid, komnoored, agitaatorid – kõik need kasvatuslikud jõud tuleb suumata võitlejate teadvuse ümberhäälestamiseks, tuleb sisendada neile ümberlukkamatut tõde: edu toob ainult visa kaitse...“

Pole täiesti selge, kes siis oli selle enesetapjaliku otsuse autoriks. Popel ei seleta oma raamatus kuidagi, mis sundis teda koos polkovnik Vassiljeviga loobuma edasisest pealetungist mööda Dubno-Rovno maanteed, vaenlase 3.tankikorpuse tagalasse. Tõsi, Rjabõšev kirjutab, et nende poolt 27. juuni hommikul saadud käsk nõudis:

„...lüüa vaenlane Dubnost välja, seejärel minna üle ringkaitsele Dubno-Smordva-Peltša rajoonis ning olla valmis pealetungiks vastulöödgigrupeeringu koosseisus“.

Teisest küljest võib Bagramjani memuaare lugedes aru saada (ehkki seda pole otse välja öeldud), et mingit „peatust“ polnud pärast Dubno hõivamist planeeritud.

Kordame veelkord lugejatele: Popeli grupi komandörid ja võitlejad mürdsid välja vaenlase operatiiv-tagalasse, tekitasid talle tohutuid kaotusi, kammitsesid edaspidi oma visa vastupanuga vaenlase kuute diviisi. Nende kangelastegu tuleb kuldtähtedega kirjutada Suure Isamaasõja ajalukku. Kuid sellest hoolimata tuleb otskoheselt tunnistada, et 28. juuni hommikul vastuvõetud otsus kaitsele ülemineku kohta oli sügavalt ekslik - tankivägedes ei tule „võidujoovastust“ mitte maha suruda, vaid kasutada seda pealetungi arendamiseks.

„Tankide pealetung muutub eesmärgituks, kui see ei lähe üle jälitamiseks. Ainult jälitamine kindlustab edu, mis saavutati eelnevates heitlustes. Seepärast peab iga tankikomandör püüdma jätkata jälitamist kõigi lahingukõlbulike masinatega, kuni kütust jätkub... Inimese tahtejõud ei tohi sel juhul alla jääda tankimootorite võimsusele... Ainult sellisel moel saame kergendada järgnevaid lahinguid või neid hoopiski vältida... Iga võidetud veerandtund on väärtuslik ja võib avaldada otsustavat mõju lahingutegevusele“ – niimoodi kirjutab H.Guderian, väljapaistev tankisõja teoreetik, kes tõestas praktikas mitmekordselt oma teooria õigsust.

Sama kordab ka Wehrmachti 3.TG juhataja H.Hoth. Ta kirjutab oma raamatus „Tankioperatsioonid“:

„...edu, mis saavutatakse tänu tankikoondiste julgele ja hoogsale tegutsemisele, tuleb kasutada selleks, et hoida enda käes operatiivset initsiatiivi... Tankikoondiste liikuvuse, mis on nende parim kaitse, piiramine ja nende pikemaajaline ühe koha peal hoidmine on vastuolus selle väeliigi olemuse ja eesmärgiga...“

Kahjuks seisis Popeli grupp Dubnos tegevusetult mitte veerand tundi, vaid kaks ja pool päeva!

Selle ajaga jõudis vaenlane paljugi teha: paiskas 9.MK ja 19.MK Dubnost loodesse 70 km kaugusele, löi jalaväediviisidest tiheda piiramisrõnga Dubno ümber ja tekitas nõukogude väejuhatuses paanikat 11.TD läbimurdega Ostrog-Šepetovkasse.

Seevastu Edelarinde juhatus ei suutnud ei hinnata ega arendada Dubno juures saavutatud edu. Mis „edu arendamisest“ siin üldse rääkida, kui Popeli ei saanud **KOLME ÖÖPÄEVA** jooksul Edelarinde staabist mingit informatsiooni, mingit abi, mingeid juhendeid! Alles 30. juuni õhtul sai grupp lennukiga rinde uue käsu: leida ja hävitada mingi müstiline „vaenlase 300 tankist koosnev grupp, mis seisab metsas ilma kütuse ja laskemoonata“. Popeli grupiga seadis raadioühenduse sisse ja püüdis seda visalt hoida...ainult saksa luure! Vaenlase radist tänas vene keeles kindral Rjabõševi nimel „vapruste ja kangelaslikkuse“ eest ja püüdis teada saada grupi staabi asukohta. Keegi teine ei püüdnudki kõigi Dubno lahingu päevade jooksul Popeli grupi korralikult töötava (!) raadiosaatjaga ühendust võtta.

Veoautode kolonn Popeli grupile määratud kütuse ja laskemoonaga peatati Brodõ-Dubno maanteel. Peatati mingi juhuslikult sealolnud ratsaväediviisi komandöri poolt (tõenäoliselt oli see 6.Armeed koosseisus olev 3.ratsaväediviis) ja saadeti tagasi, kuna „Dubno on ammu juba sakslaste käes“. Vaidlema ei hakanud temaga keegi, veoautod keeraskid otsa ringi ja sõitsid kiiruga tagalasse – samal ajal aga oli Vassiljevi 34.TD tankides järel ainult 20 mürsku tanki kohta...

Loed sellist teksti ja mõtled: mis see siis on – regulaararmee lahingutegevuse kirjeldus või jutustus sellest, kuidas purjus turistid üksteist metsas taga otsisid?

Kõige järgi otsustades kutsus neil päevil Edelarinde juhatuse suurima rahutuse esile saksa 11.TD (või täpsemalt öeldes selle, mis tast järel oli pärast lahinguid Punaarmee 15.MK, 19.MK ja 8.MK-ga) läbimurre Ostrog-Šepetovkasse.

Ennekõike taotlesid Kirponos ja Hruštšov Peakorterilt nõusolekut kasutada saksa läbimurde likvideerimiseks kindral Lukini 16.Armeed väeosi, mis hakkasid sõja esimestel päevadel saabuma Kaug-Idast Proskurov (Hmelnitski)-Izjaslav-Šepetovka rajooni. Jah, saksa sissetung ajas sassi kõik ennesõjaaegsed plaanid ning juba 26. juunil 1941.aastal kästi 16.Armeed paisata Läänerindele Smolenski juurde, kuid tänu armeekomandöri Lukini energilisele ja otsustavale tegutsemisele võeti 109.MD ja 57.üksiku tankidiviisi 114.tankipolk ešelonidest maha ja saadeti Ostrogi juurde. Seejärel liitis Lukin oma grupiga ka 19.MK 213. „motoriseeritud“ diviisi, mis (nagu tähelepanelik lugeja mäletab) liikus autotranspordi puudumisel jalgsi Kazatinist läände, juba sakslaste poolt hõivatud Rovno poole. Kokkuvõttes ületas Lukini grupp arvukuselt vähemalt kahekordselt vastasseisvat Wehrmachti 11.tankidiviisi.

Peale selle kaasati Ostrogi juurde läbi murdnud saksa tankidega võitlemiseks ka suurem osa rinde lennuväest, mille (kui uskuda ÖJ juhataja ettekannet) „pommitajad koostöös Šepetovka kindlustatud rajooni vägedega paiskasid tagasi ja hajutasid metsas 28.6 - 29.6 perioodil Ostrogi juurde jõudnud saksa tankigrupi (kuni diviisi suurune)“. Paiskasid tagasi ja hajutasid... Sulgudes tuleb siiski märkida, et saksa andmetel moodustasid 11.TD pöördumatud kaotused 4. septembriks ainult 40 tanki.

Peale selle käskis Edelarinde juhatus luua uue kaitseliini Višnevets-Bazalia-Starokonstantinovi joonel s.o 60-70 km saksa 11.TD liikumise marsruudist lõuna pool. Sellele liinile viidi rinde viimased reservid: 24.MK (222 kerget tanki), kolm tankitõrje suurtükibrigaadi ja 199.laskurdiviis. Need väekoondised seisis näidatud joonel ilma mingi vaenlasega kokkupuuteta, kes ei kavatsenudki lõunasse keerata, vaid rühkis otse itta, sügavale Edelarinde tagalasse.

Lisaks otsustas Peakorter (Bagramjani sõnul, tõenäoliselt Edelarinde staabist Moskvasse lendavate paaniliste ettekannete järgi), et rinne „ei suuda omade jõududega kinni hoida fašistlike tankide laviini“ (lahingute alguses oli saksa 11.TD-s kõigest 143 tanki).

Juba 29. juunil rõhutas Žukov oma telefonikõneluses Kirponosiga, et „*Peakorter nõuab peamise tähelepanu osutamist olukorrale Šepetovka suunal... Selleks tuleb Lukini tankiväeosad täies koosseisus (13.TD, 17.TD, 57.tankidiviisi 115.tankipolk, kokku vähemalt 900 tanki) paisata Ždolbunov-Mizotši juurde*“.

Vaevalt oskas meeleheitlikult bluffiv saksa väejuhatust, kes saatis parajalt rappidat saanud 11.TD-i „ratsaväereidile“ nõukogude vägede tagalasse, ette näha **sellist efekti...**

Kogu selle segaduse tõttu unustati (tõenäoliselt) 8.MK ja 15.MK lihtsalt ära. Muide, seda, mis seal sündis, ongi parem mitte meenutada...

28. juunil lõppes metsajõekeste Radostavka ja Ostruvka kallastel (neid jõgesid pole näha ühelgi autori käsutuses oleva geograafilisel kaardil) faktiliselt **15.mehkorpuse lahingutee**.

Pärast kogu segadust käsku vahetamisega, pärast mitmepäevaseid „hoojookse“ metsases rajoonis Radehrov-Brodõ juures läks 15.MK alles 28. juuni hommikul rünnakule. Berestetško rajoonis (kuhu mehkorpus nüüd peale tungis) ei olnud selleks ajaks enam saksa tanke (13.TD, 14.TD ja 11.TD olid juba liikunud 100-120 km ida poole, aga 16.TD pidas Popeli grupiga lahingut Dubno juures). Faktiliselt kohtus 15.MK ainult saksa jalaväega 297.jalaväediviisist.

15.MK, 10.TD ja 37.TD komandöride aruannetes sisalduvad 28. juuni lahingute kirjeldused on väga segased. Nende **lühike** konspekt näeb välja umbes selline:

„...päeva jooksul pidasid väeosad lahingut Volja Adamovska-Ksaveruvka rajoonis Lopatini vallutamise eesmärgil... 10.TD pealetungivad väeosad pidid peatuma turbarabade ees, kuna ainus tee oli tankidele täiesti kasutamiskõlbmatu...“

Rünnakul Lopatinile piirati pealetungivad väeosad Ostruvka jõe joonel ümber (vaenlase jalavägi piiras ümber tankidiviisi!?! – M.S). Kella 21-ks imbus vaenlase jalavägi koos tankitõrjesuurtükkidega läbi Oplutsko-Kolesniki suunas ja minnes ümber vägede lahingukorra, alustas metsas lahingut tankidega... 10.TD jäämine antud rajooni ööseks, pealegi ümberpiiratuna, oli mõtetu ja oleks võinud viia kogu diviisi hävitamiseni...

6-7 tanki 37.TD 74.tankipolgust forsseerisid Stõri jõe, kuid sattusid siis vaenlase tugeva suurtükitalle alla Ljas Denbniki suunast ja hävitati. Suuri kaotusi kandes ja ilma küllaldase tankitoetuseta (enne lahinguid oli 37.TD-s 211 tanki, sealhulgas 26 T-34 tanki. – M.S) pidi 37.tankidiviisi motolaskurpolk peatuma ja asuma kaitsele Stõri jõe kallastel... Vaenlane, kes kattis kuni pataljoni suuruste jõududega (pataljon jalaväge tankidiviisi vastu! – M.S) ülepääse Stõri jõe läänekaldal, kandis suuri kaotusi ja hakkas kiirustades taganema kõrgendiku 202,0 - Ljas Denbniki suunas... Ajutise juhtimise kaotuse tõttu õnnestus suurte raskustega saata 73.tankipolk Stõri jõe läänekaldale... See andis vaenlase pataljoni jäänustele, mis katsid ülepääse Stanislavtšiki juures, võimaluse taganeda metsa...

Katse ületada Ostruvka jõe sildasid mööda põhja pool kõrgendikku 202,0 ei toonud edu, kuna eesotsas olevad 2-3 tanki hävitati koheselt, kui nad silla juurde jõudsid. Mõned tankid püüdsid mööduda sillast paremalt ja vasakult, kuid see osutus võimatuks: tankid jäid sohu kinni ja hävitati vaenlase suurtükitalle...

Pimeduse saabudes anti 15.MK komandöri poolt korraldus viia 10.TD väed itta 37.TD rajooni ja koostöös sellega vallutada Lopatin. Aga edaspidi, seoses juba sündinud 37.TD lahingust väljaviimisega (mis tähendab – „juba sündinud“? – M.S), anti käsk lahkuda lahingust ja suunduda esialgsele positsioonile...

On raske uskuda, et kõik need sündmused toimusid meie enda territooriumil, praktiliselt 15.MK ennesõjaaegse dislotseerumise rajoonis s.o seal, kus iga tee, rada, kanal, koolmekoht ja sild oleks pidanud olema pisiasjadeni tuttav. On raske uskuda, et meie ees on **mehhaniseeritud korpuse** lahingutegevuse kirjeldus, mille koosseisus olid pontoonsillapataljonid, sapööri-, inseneri-, remondi- ja evakuatsiooni ning luureväeosad.

Iga tanki kohta oli 15.MK isikkoosseisus (1. juuni 1941.a seisuga) 45 inimest. Nendest 45-st olid tanki sisemuses kõige enam 5 inimest (KV-s, BT-s oli 3 inimest). Ülejäänud pidid kindlustama tankistide lahingutegevust. Kindlustama sidega, luurega, remondiga, kütusega, mürskudega, sildadega, ülepääsudega ja mis kõige tähtsam – juhtimisega...

15.MK komandöri aruandes on kirjas, et päev enne seda „ägedat“ lahingut kaotas 10.TD seitse inimest: 1 surnud ja 6 inimest haavatud. Siin oleks paras aeg rõõmustada, et juba 1941. aasta juuni lõpuks oli Punaarmee õppinud sõdima „vähese verega“. Kuid kahjuks ilmuvad edaspidi aruandesse sellised arvud, mille üle rõõmustamiseks pole vähimatki põhjust.

Näiteks kaotas 10.TD 23-28. juuni lahingutes ja hilisema Dnepri taha taganemise käigus 210 inimest tapetutena, 587 haavatutena, 3353 inimest olid jäänud teadmata kadunuks, rännakul „maha jäänud“ jne.

Muideks, isegi Ogurtsovi diviisi kaotuste tase kinnitab selle kui ühe parima tankidiviisi repuatsiooni. Sest Pirjatinsisse (Dnepri taga) jõudis siiski 756 inimest vanemast juhtivkoosseisust, 1052 nooremast juhtivkoosseisust ja 3445 reameest, kokku 56 % esialgselt (22. juuni 1941.a) isikkoosseisu arvust. Sergei Jakovlevitš Ogurtsovi enda edasine saatust oli traagiline. Berditševi juures toimunud ränkade lahingute käigus sattus ta vangi, põgenes sealt 1942. aasta aprillis, astus poola partisanide salka ja hukkus seal 28. oktoobril 1942.a lahingus Tomašuvi linna juures, 100 km kaugusel sellestasamast Ljublinist, milleni tema tankidiviis ei jõudnudki.

37.TD, mille kogu osavõtt „Edelarine mehkorpuste vastulöögis“ piirdus abitu katsega vaenlase jalaväepataljoni Stanislavtšiku juures asuvast ülepääsust eemale paisata, kaotas 75 % isikkoosseisust. Pirjatini juures asuvasse koondumispiirkonda jõudis 467 inimest vanemast juhtivkoosseisust, 423 inimest nooremast juhtivkoosseisust ja 1533 reameest. Lihtsamalt öeldes oli diviis Dnepri taha taganemise ajal peaaegu täielikult „ära sulanud“.

Aga 15.mehkorpuse 212.MD kadus hoopiski. Kui kõigis 15.MK komandöri ettekannetes on kirjas, et 212.MD „kaitses Brodõt“, siis Rjabõšev ja Popel räägivad oma mälestustes nagu ühest suust, et Brodõs polnud mingeid meie vägesid. Juba 1. juulil kadusid 15.MK üldise taganemise käigus Olejuvi rajoonis diviisi komandör kindralmajor Baranov ja staabiülem polkovnik Peršakov. Faktiliselt sai S.V.Baranov haavata, sattus vangi ja suri 1942. aasta veebruaris tüüfusesse Žamostjes asuvas vangilaagris. Pärast staabi kaotamist lagunes 212.MD kiiresti ja lõplikult laiali – Pirjatinsisse jõudsid 12. juulil kõigest 745 inimest...

Täieliku ebaõnnestumisega lõppesid ka Rjabõševi käsutusse jäänud 8.MK osade (7.MD, 12.TD tanki- ja motolaskurpolk) katsed murda läbi Popeli grupi juurde Dubnosse.

Vaatamata võimsa tankitaraani olemasolule (Rjabõšev kirjutab, et tema väegrupi koosseisus oli peale 200 kergetanki ka 46 KV-d ja 49 T-34 tanki), ei õnnestunud saksa 57. ja 75. jalaväediviisi kaitset läbi murda. Nende kahe traagilise päeva – 27. ja 28. juuni – kirjeldus Rjabõševi memuaarides kubiseb suurtest vigadest. Näiteks kirjutab ta, et sakslased kaotasid kahe päevaga 150 tanki – antud arv on täiesti fantastiline, kui arvestada, et ainukese selles rajoonis tegutseva saksa tankidiviisi (16.TD) koosseisus oli sõja algul ainult 146 tanki, pealegi olid selle diviisi peajõud hõivatud lahingutega Dubnos. Sellest hoolimata pole mingit kahtlust, et 8.MK purustamise eest tuli sakslastel maksta tohutu suurte (**nende mõistes**) kaotustega. Näiteks murdis grupp saksa tanke 28. juunil läbi Mišanini tankidiviisi staabi juurde. Alanud lahingus hävitasid 10 meie tanki (6 KV ja 4 T-34) Rjabõševi sõnul „*kõik 40 läbimurdnud saksa tanki. Meie tankidel kaotusi ei olnud, kuna fašistide tankisuurtükid ei suutnud läbistada meie raskete ja keskmiste tankide esisoomust*“.

Kuid ka terassoomus ei suutnud asendada elementaarse korra puudumist.

„Põrutada saanud, vaevalt rääkida suutev Mišanin polnud enam võimeline lahingut juhtima. Kuid ta keeldus kategooriliselt hospitali sõitmast ja ei tulnud tankist välja. Polkovnik Nesterov (12.TD komandöri asetäitja. – M.S) rabeles ringi, karjus, andis käsklusi, siis jälle muutis neid ära... Diviis jäi sisuliselt ilma juhtimiseta“ – niimoodi kirjeldab situatsiooni Popel ning selle järgi otsustades, kuidas sündmused edasi arenesid, oli see karm hinnang täiesti õiglane.

28. juuni õhtul jõudis saksa motoriseeritud jalavägi 8.MK tagalasse ja löikas ära taganemistee mööda maanteed Brodõsse. Jälle algas paanika. Kindral Mišanin sai surma, ta püüdis viia võitlejaid jalaväerivis rünnakule. Katastroofi suutis ära hoida vaid korpuse komandöri otsustav tegevus. Rjabõšev asus ise juhtima tankigruppi, mis lõi „värava“ veel mitte eriti tihedasse piiramisrõngasse ning hoidis lahti tee Brodõsse seni, kuni seda mööda olid taganenud kõik allesjäänud 7.MD ja 12.TD väeosad. Taganemine muutus korratuks põgenemiseks, kusjuures uus 12.TD komandör polkovnik Nesterov ja tema poliitasetäitja Vilkov suutsid isegi oma alluvaid edestada. Nagu Bagramjan kirjutab, „*kihutasid nad 29. juuni hommikul rindestaabi KP-sse Ternopolis*“, kus nad kandsidki Kirponosile ette korpuse purustamisest. Samal päeval, 29. juunil, andis rindestaap käsu 15.MK ja 8.MK tagalasse, 37.laskurkorpuse kaitseliini taha, viimise kohta, kuid ka see käsk ainult „seadustas“ faktiliselt juba alanud põgenemise.

Neil päevil valitsevat olukorda kirjeldab väga ilmekalt lühike fraas 15.MK lahingutegevuse ettekandest: „...*ida pool Žolotševi olev maantee oli täis lõpmatute kolonnide põlevaid autosid*...“

Muideks, Rjabõšev väidab, et 8.MK koosseisus oli 1. juulil Ternopoli jõudes „*üle 19 tuhande võitleja ja komandöri, 207 tanki, nende seas 43 KV-d ja 31 T-34*“.

Nagu me näeme, oli jõudu veel küllalt. „*Tegutsedes pealetungiva vaenlase 1.Tankigrupi vastu, - kirjutab Rjabõšev oma mälestustes, - oleks 8.MK suutnud veel paar päeva teda kammitseda, tekitades talle kaotusi ja aeglustades ta edasilükumist meie territooriumi sügavusse. Sel juhul oleks saadud veel rivisse jäänud suurtükke ja tanke kasutada ära lahinguväljal suurima kasuteguriga*“

Kuid stiihiline taganemine oli haaranud juba nii Edelarinde vägesid kui ka staapi. 30. juunil viidi staap üle Proskurovisse (Hmelnitski), 3. juulil – Žitomiri (250 km Brodõst idas), 6. juulil – Brovarõsse (see on juba Dnepri **TAGA**). Vladivostokini oli veel küllalt maad, kuid edasise taganemise pani seisma Moskvast kostnud ähvardav mõiratus: „On saadud tõepäraseid andmeid selle kohta, et teie kõik, alates Edelarinde juhatajast kuni Sõjanõukogu liikmeteni, olete paanilises meeleolus ja kavatsete viia kõik väed Dnepri vasakule (s.o ida. – M.S) kaldale. Hoiatan teid, et kui te teete kasvõi ühe sammu vägede Dnepri taha viimise suunas ja ei hakka kuni viimase võimaluseni kaitsma Dnepri paremal kaldal asuvaid kindlustatud rajoone, siis tabab teid kõiki kui desertööre ja argpükse karm karistus...”

Riikliku Kaitsekomitee esimees J.Stalin.

Vastuseks sellele telegrammile lendas 12. juulil Moskvasse teine telegramm:

„...vaenlasel õnnestus Žitomiri ja Kiievisse läbi murda seetõttu, et meil ei olnud reserve (??? – M.S). Vaatamata sellele ei lasknud me vaenlasel ühe hooga Kiievisse tungida... Kinnitame teile, seltsimees Stalin, et Teie poolt püstitatud ülesanne saab täidetud.

Hruštšev, Kirponos“.